КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра гуманітарної освіти

Програма підвищення кваліфікації
педагогічних працівників закладів освіти

«Пластова метода навчання та виховання національно-свідомої молоді»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована
до затвердження на засіданні кафедри гуманітарної освіти
(протокол № 9 від 18.09.2026 р.)

Завідувачка кафедри Анна-Марія БОГОСВЯТСЬКА

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 6-3 від 01.10.2026 р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробники: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (Проць В.Я., старша викладачка кафедри гуманітарної освіти, КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»).

Напрям підвищення кваліфікації: реалізація Державного стандарту профільної середньої освіти педагогічними працівниками, які викладають навчальні предмети/ інтегровані курси (у тому числі вибіркові освітні компоненти) у профільній школі; професійний розвиток і розвиток ключових компетентностей педагогічних працівників; упровадження сучасних підходів до формування мовно-комунікативних, соціальних та міжкультурних умінь учнів.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які беруть участь у реалізації Державного стандарту профільної середньої освіти за темою «Старша профільна школа: нові підходи та інструменти для вчителів» (наказ МОН від 04.11.2025 № 1452).

Термін дії програми: з 10.01.2027 до 10.01.2032 року.

Рецензенти:

Палій Євген, старший викладач кафедри гуманітарної освіти, КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

Музичук Наталія, старший викладач кафедри гуманітарної освіти, КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми зумовлена сучасними викликами національної безпеки, завданнями національно-патріотичного виховання молоді в умовах воєнного стану та трансформаційними процесами в системі освіти України відповідно до концепції «Нова українська школа». Особливої ваги сьогодні набуває формування в учнівської молоді стійкої національної самосвідомості, громадянської активності, ціннісних орієнтирів та готовності до захисту й розбудови держави.

Ефективним інструментом вирішення цих завдань є пластова метода – перевірена часом виховна система, що базується на принципах самовиховання, роботі в малих групах (гуртках), навчанні через гру та практичну діяльність, пластовому законі та обіцянці, а також безперервному зв'язку з природою.

Зміст програми спрямований на розвиток професійної готовності педагогів до інтеграції елементів пластового методу в освітній процес та позашкільну діяльність. Учасники опанують практичні інструменти організації учнівського самоврядування, проєктування виховних ситуацій, застосування ігрових і проєктних технологій, що сприяють розвитку критичного мислення, лідерських якостей, міжкультурного діалогу, відповідальності та соціальної згуртованості молоді.

Цільова група: педагогічні працівники закладів освіти, які беруть участь у реалізації Державного стандарту профільної середньої освіти.

Обсяг: 15 годин (0,5 кредитів ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: підвищення методичного та практичного рівнів професійної компетентності педагогічних працівників (учителів різних предметів, класних керівників, педагогів-організаторів) у застосуванні пластової методи як дієвого виховного інструменту для проєктування освітнього процесу та позакласної діяльності, що інтегрують національно-патріотичні, громадянські, лідерські та соціальні навички.

Завдання підвищення кваліфікації:

- окреслити теоретико-методичні засади пластової методи як дієвого інструменту національно-патріотичного виховання відповідно до вимог Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти

України та ціннісних орієнтирів Державного стандарту загальної середньої освіти;

- забезпечити розуміння ключових елементів (типів діяльності) пластової методи (робота в малих групах / гурткова система, навчання через гру та працю, пластовий закон і обіцянка, життя в природі) та особливостей їх реалізації в освітньому процесі та позаурочній діяльності;
- розвинути вміння проєктувати та інтегрувати елементи пластової діяльності (сходини, ігри, гутірки, теренові змаги) в освітній та виховний простір закладу освіти з урахуванням вікових, психологічних особливостей та інтересів здобувачів освіти;
- сформувати здатність педагогічних працівників добирати та адаптувати навчальні й виховні матеріали з метою плекання національної ідентичності, історичної пам'яті, стійкості та проактивної громадянської позиції в різних життєвих ситуаціях;
- розвинути вміння використовувати цифрові інструменти та сучасні медіаресурси для організації проєктної, краєзнавчо-пошукової діяльності учнів та підтримки їхньої соціальної і волонтерської ініціативності;
- поглибити розуміння підходів до відстеження особистісного зростання та оцінювання сформованості громадянських і соціальних компетентностей учнів, зокрема на засадах формувального оцінювання, рефлексії та інтеграції пластової мотиваційної системи (здобуття вмілостей і ступенів).

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- **А2. Предметно-методична компетентність**, через здатність науково обґрунтовано інтегрувати елементи пластової методи у виховний та освітній процеси, моделювати зміст виховання з урахуванням ключових засад пластування (гурткова система, навчання через гру та практику, життя в природі), проєктувати систему виховних завдань і ситуацій, спрямованих на плекання національної свідомості та громадянської ідентичності, добирати та адаптувати традиційні пластові форми (сходини, гутірки, теренові ігри, проєкти) для формування лідерських, соціальних і патріотичних якостей учнів, забезпечувати ціннісне виховання та розвиток критичного мислення молоді.

- **А3. Інформаційно-цифрова компетентність**, через здатність ефективно використовувати цифрові освітні ресурси для організації краєзнавчої, волонтерської та пошукової діяльності учнів; створювати та адаптувати мультимодальні матеріали (відео, інфографіку, інтерактивні мапи) для популяризації національної історії та культури; використовувати онлайн-платформи та інструменти (спільні дошки, сервіси для планування та управління проєктами) для підтримки учнівського самоврядування (гурткової роботи) та командної взаємодії; формувати в учнів навички інформаційної безпеки, медіаграмотності та опору дезінформації.

- **Г2. Організаційна компетентність**, через здатність організовувати виховний та освітній процеси на засадах пластової методи; планувати та реалізовувати ефективні форми колективної діяльності (роботу в малих групах, проєктну, волонтерську діяльність), що сприяють розвитку лідерства, співпраці, розподілу відповідальності та досягненню спільної мети; створювати довірливе середовище, сприятливе для плекання національно-патріотичних цінностей, взаємодопомоги та поваги; враховувати індивідуальні інтереси і запити учнів, стимулюючи їхню ініціативність та потребу в самовихованні.

- **Г3. Оцінювально-аналітична компетентність**, через здатність здійснювати спостереження та комплексне оцінювання особистісного зростання й рівня сформованості громадянських, соціальних та лідерських компетентностей здобувачів освіти відповідно до ціннісних орієнтирів Державного стандарту; аналізувати динаміку розвитку учнівського колективу та здійснювати корекцію виховного процесу; формувати в учнів здатність до самоаналізу, рефлексії власних вчинків і цілей, а також самооцінювання здобутих навичок і досягнень (за аналогією до пластової системи здобуття умінь).

Очікувані результати підвищення кваліфікації

- розуміння сутності пластової методи як дієвого інструменту системи національно-патріотичного виховання та інтеграції її ключових елементів в освітній процес і позаурочну діяльність для розвитку лідерських, соціальних, громадянських навичок і національної свідомості учнів;

- застосування ефективних виховних стратегій, традиційних пластових методик та цифрових інструментів для організації діяльності учнівських

колективів (зокрема самоврядування) і здійснення оцінювання (відстеження) особистісного зростання та сформованості ціннісних орієнтирів.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Контроль та оцінювання за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, під час індивідуального та фронтального опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях здійснюється експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних запитань до теми. **Оцінювання вербальне.**

Курс **зараховується** за умови **відвідування не менше 50%** авдиторних занять та **виконання** індивідуальної творчої роботи.

Особливості реалізації програми: дистанційна форма навчання, курс передбачає виконання індивідуальної роботи.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат видається відповідно до кількості прослуханих годин, за умови не менше 50% від загальної кількості.

Вартість: безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з 3-х модулів та 6-ти взаємопов'язаних тем.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують індивідуальну роботу зі створення розробки виховного заходу (сценарію сходин, гутірки, ігрової програми чи теренової гри) або проєкту для учнівського колективу з використанням інструментів Пластової методи. Оцінювання індивідуальної роботи здійснюється за принципом «зараховано / не зараховано».

Учасники, які відвідали не менше 50% занять та успішно виконали індивідуальну роботу, отримують сертифікат відповідно до кількості прослуханих годин.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 15 год, з них: 4 год – лекційні заняття, 8 год – практична робота, 3 год – самостійна робота.

Назва теми	**Кількість годин**				
	Лекції	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Контрольні заходи**	**Усього**
Інтеграційно-мотиваційне заняття					
Тема 0.1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників.	-	1	-	-	**1**
Модуль 1. Теоретико-методичні засади Пластової методи у вихованні національно-свідомої молоді					
Тема 1.2. Роль Пластової методи у формуванні національної самосвідомості, ціннісних орієнтирів та громадянської позиції молоді.	1	2	-	-	3
Усього годин за модулем	**1**	**2**	**-**	**-**	**3**

Модуль 2. Практичні стратегії застосування Пластової методи для розвитку соціальних і лідерських навичок					
Тема 2.1. Ключові елементи Пластової методи: гурткова система, самоврядування, навчання через гру та життя в природі.	2	-	-	-	2
Тема 2.2. Моделювання та адаптація пластових форм (сходини, гутірки, теренові змаги) до умов освітнього закладу.	-	2	-	-	2
Усього годин за модулем	**2**	**2**	**-**	**-**	**4**
Модуль 3. Проєктування виховних заходів, розроблення інструментів оцінювання та відстеження особистісного зростання					
Тема 3.1. Інтеграція елементів Пластової методи та цифрових ресурсів у структуру уроку іноземної мови та виховну систему закладу освіти.	1	-	-	-	1
Тема 3.2. Розроблення виховного кейсу (сценарію сходин/гри/проєкту) та оцінювання рівнів сформованості громадянських компетентностей.	-	3	3	-	6
Усього годин за модулем	**1**	**3**	**3**	**-**	**7**
Разом годин за навчальною програмою	**4**	**8**	**3**	**-**	**15**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАСТОВОЇ МЕТОДИ У ВИХОВАННІ НАЦІОНАЛЬНО-СВІДОМОЇ МОЛОДІ

(лекція, 1 година; практичне, 2 години)

Тема 1.1. Сутність, принципи та ідейні основи пластової методи як виховної системи.

Сутність, принципи та ідейні засади пластової методи як цілісної системи самовиховання молоді, відповідно до Закону України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху», концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України та ціннісних орієнтирів Державного стандарту загальної середньої освіти. Ідейний фундамент пластування: пластова обіцянка, пластовий закон (14 точок), три головні обов'язки пластуна та виховний ідеал свідомого громадянина.

Структура та ключові складові виховної системи. Характеристика базових принципів пластової методи (добровільність, виховання через дію, система самоврядування в малих групах, життя в природі, символічна система). Переваги та виклики адаптації та впровадження елементів пластового методу в освітнє середовище сучасного закладу загальної середньої освіти.

Тема 1.2. Роль Пластової методи у формуванні національної самосвідомості, ціннісних орієнтирів та громадянської позиції молоді.

Роль пластової методи у подоланні ціннісних криз, формуванні стійкості та національної ідентичності молоді в умовах сучасних суспільно-політичних викликів, воєнного стану та інформаційно-психологічних загроз.

Розвиток ціннісних орієнтирів і громадянських компетентностей, що сприяють формуванню критичного мислення, відповідального лідерства, емпатії, готовності до волонтерства, взаємодопомоги та активного захисту державних інтересів. Визначення навчально-виховних ситуацій, у яких застосування елементів Пластової методи допомагає долати байдужість, плекати історичну пам'ять, патріотизм та повагу до культурної спадщини України.

МОДУЛЬ 2. ПРАКТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ПЛАСТОВОЇ МЕТОДИ ДЛЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ І ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК

(лекція, 2 години; практичне, 2 години)

Тема 2.1. Ключові елементи пластової методи: гурткова система, самоврядування, навчання через гру та життя в природі.

Гурткова система та самоврядування як основа організації ефективного учнівського колективу: розподіл ролей у малих групах (гуртках), розвиток відповідальності, довіри, демократичних процедур та лідерського потенціалу кожного здобувача освіти; організація ефективної командної взаємодії та реалізація принципу «молодь виховує молодь» під ненав'язливим менторством педагога.

Навчання через гру, практичну діяльність та життя в природі: застосування діяльнісного підходу (learning by doing) через симуляційні, командні та теренові ігри, проєктну діяльність та мотиваційну систему здобуття вмілостей; використання загартовувального потенціалу табірництва, екологічних акцій та таборування в природних умовах для формування емоційної стійкості, життєстійкості (resilience), адаптивності та свідомого ставлення до довкілля.

Тема 2.2. Моделювання та адаптація пластових форм (сходини, гутірки, теренові змаги) до умов освітнього закладу.

Відповідність традиційних пластових форм очікуваним результатам виховної діяльності закладу освіти та віковим особливостям здобувачів освіти. Аналіз і методика проєктування ключових форм пластування: алгоритм підготовки та проведення сходин (регулярних занять гуртка), методика проведення коротких інтерактивних гутірок (дискусій, бесід, мінілекцій), розробка та проведення теренових ігор, змагів та квестів у приміщенні та на території закладу освіти. Використання технік моделювання церемоніалу, карт-вмілостей, ділових ігор та адаптації традиційних виховних завдань.

Створення виховних ситуацій для розвитку співпраці, командного духу та патріотизму. Практична робота з виховними кейсами, рольовими та симуляційними іграми, завданнями на подолання труднощів (інформаційних та просторових прогалин), груповими соціально значущими проєктами та цифровими інструментами (онлайн-карти, квест-додатки, інтерактивні презентації) для сучасної організації пластових заходів у школі.

МОДУЛЬ 3. ПРОЄКТУВАННЯ ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ, РОЗРОБЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ ТА ВІДСТЕЖЕННЯ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

(лекція, 1 година; практичне, 3 години)

Тема 3.1. Інтеграція елементів пластової методи та цифрових ресурсів у структуру уроку іноземної мови та виховну систему закладу освіти.

Критерії ефективного виховного та дидактичного завдання на основі пластової методи. Зв'язок пластових форм діяльності з ключовими компетентностями та наскрізними вміннями НУШ (критичне мислення, співпраця, ініціативність, екологічна грамотність). Інтеграція елементів пластування (робота в мікрогрупах/гуртках, ігрові технології, командні проєкти) у викладання іноземної мови (формування навичок аудіювання, говоріння, читання, письма та комунікативної взаємодії) та в загальношкільну виховну систему. Формувальне оцінювання та відстеження динаміки особистісного зростання учнів.

Добір прикладів практичних завдань і цифрових ресурсів (інтерактивні карти, сервіси для спільних проєктів, інтерактивні вікторини, цифрові сторителінги) для здобувачів освіти різних вікових груп та рівнів володіння мовою. Переваги й ризики/труднощі інтеграції елементів пластової методи та цифрових інструментів в освітній процес та позаурочну діяльність закладу освіти.

Тема 3.2. Розроблення виховного кейсу (сценарію сходин/гри/проєкту) та оцінювання рівнів сформованості громадянських компетентностей.

Алгоритм проєктування та структура виховного кейсу на основі Пластової методи: визначення виховної мети, створення практико-орієнтованого контексту, проєктування командної діяльності на засадах гурткової системи та самоврядування, розроблення сценарію (сходин, теренової гри, гутірки чи соціального проєкту) та визначення підсумкового продукту діяльності. Аналіз зразків кращих пластових практик і виховних кейсів.

Інструментарій оцінювання та практична розробка. Методика оцінювання рівнів сформованості громадянських, соціальних та лідерських компетентностей здобувачів освіти: застосування індикаторів формувального оцінювання, карток самоспостереження, рефлексійних технік та адаптації пластової системи здобуття вмілостей. **Самостійна робота:** створення слухачами індивідуального виховного кейсу, формулювання інструкцій для учнів, визначення критеріїв оцінювання та підготовка до підсумкового захисту роботи.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Контроль та оцінювання за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з теми. **Оцінювання вербальне.**

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують **індивідуальну роботу** зі створення медіаційного кейсу для уроку з будь-якого навчального предмета.

Критерії оцінювання індивідуальної роботи:

Критерій оцінювання	Так	Частково	Ні
	Кількість балів		
Завдання (виховний кейс / розробка заходу) є оригінальним авторським продуктом, відповідає принципам академічної доброчесності.	* Завдання, яке містить плагіат, вважається таким, набирає 0 балів.		
Завдання відповідає темі програми та спрямоване на розвиток громадянських компетентностей, лідерських якостей і національної свідомості учнів засобами пластової методи.	1	0,5	0
Завдання є компетентнісним, передбачає діяльнісний підхід («навчання через гру та практичну діяльність»), формування практичних життєвих умінь і соціальних навичок учнів.	1	0,5	0
Завдання складено з урахуванням вікових та психологічних особливостей, виховних потреб і зацікавлень здобувачів освіти.	1	0,5	0
Завдання має чітко окреслену навчально-виховну ситуацію, мету, інструкції (правила гри/проєкту/сходин), розподіл ролей у гуртку та очікуваний продукт діяльності учнів.	2	1	0
Завдання інтегрує ключові елементи пластової методи (гурткову систему,	2	1	0

самоврядування, життя в природі) та сприяє розвитку командної співпраці, відповідальності, критичного мислення й патріотизму.			
У методичному коментарі правильно визначено очікувані результати, виховні стратегії (адаптацію пластових інструментів) та способи педагогічного супроводу/підтримки учнів.	2	1	0
Критерії оцінювання та відстеження особистісного зростання учнів (рефлексія, самооцінювання, здобуття вмілостей) сформульовано зрозуміло та відповідно до компетентнісного підходу.	1	0,5	0

Максимальна оцінка – **10 балів.** Завдання вважається зарахованим, якщо за всіма критеріями учасник набирає 7 балів.

Курс **зараховується** за умови **відвідування не менше 50%** авдиторних занять та **виконання** індивідуальної творчої роботи.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Законодавчі та концептуальні засади пластової методи: сутність, призначення та місце в системі національно-патріотичного виховання молоді.
2. Ключові елементи та види діяльності в пластовій методі: гурткова система (система малих груп), навчання через гру та дію, життя в природі, пластовий закон та обіцянка.
3. Роль пластової методи у формуванні національно-патріотичної та громадянської компетентностей учнів.
4. Пластова метода та розвиток соціальних і лідерських навичок: самоврядування, командна співпраця, відповідальність, емпатія, взаємодопомога та життєстійкість.
5. Форми та інструменти пластування в освітньому процесі: організація та проведення сходин, гутірок, теренових ігор, квестів та соціальних проєктів.
6. Формування національної ідентичності, міжкультурного діалогу та громадянської позиції засобами пластової методи.

7. Принципи добору та адаптації виховних матеріалів, ігор і завдань на основі Пластової методи.
8. Цифрові інструменти та медіаресурси для організації проєктної, краєзнавчої та пластової діяльності учнів.
9. Формувальне оцінювання та відстеження особистісного зростання учнів: рефлексія, самооцінювання та адаптація пластової системи здобуття вмілостей.
10. Особливості адаптації елементів пластової методи до різних вікових груп (молодші школярі, підлітки, старшокласники) та освітніх потреб.
11. Професійна рефлексія педагога щодо ефективності інтеграції пластової методи в освітнє середовище та виховну систему закладу освіти.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту». Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text

3. Державний стандарт профільної середньої освіти. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text

4. Концептуальні засади мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта). Режим доступу : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/novyny-posylannia/konceptualni-zasadi-movno-literaturnoyi-osvitnoyi-galuzi-insomovna-osvita.pdf

5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text

Основна література

1. Закон України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху» від 17.12.2019 № 385-IX. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-20

2. Тисовський О. Життя в Пласті: посібник для пластового юнацтва та виховників. – Торонто–Львів: ВПО «Пласт», 1997. – 512 с.

(Основоположна праця засновника Пласту про пластову методу та виховну систему).

3. Міністерство освіти і науки України. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. Наказ МОН України від 06.06.2022 № 527. Режим доступу: https://mon.gov.ua

4. Пласт – Національна скаутська організація України. Пластовий метод: методичний посібник для виховників та педагогів. – К.: НСОУ «Пласт», 2020. Режим доступу: https://www.plast.org.ua

Додаткова література

1. Методичні рекомендації щодо організації національно-патріотичного виховання та використання елементів пластової методи в закладах загальної середньої освіти України. – К.: Інститут модернізації змісту освіти, 2023.

2. Сисюк М., Рудницький М. Скаутинг та пластування як педагогічні технології формування громадянської компетентності молоді. – Львів: Сполом, 2021.

3. Міжнародний скаутський бюро (WOSM). The Scout Method: Essential Characteristics of Scouting's Educational Approach. – World Scout Bureau Inc., 2019. Режим доступу: https://www.scout.org

4. Освітній хаб / ВІППО. Використання елементів пластової методи у виховній роботі закладу освіти (відеолекторій та методичні матеріали). Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=PlastMethodEducationalView (або офіційні освітні канали МОН/ІМЗО).